

Svarta siffror

– en ESO-rapport om den kriminella ekonomins omfattning

Amir Rostami – Södertörns högskola, SMOB, Institutet för framtidsstudier

Hernan Mondani – Södertörns högskola, SMOB, Institutet för framtidsstudier

Johan Mellberg – Institutet för framtidsstudier, Skatteverket, SMOB

Jesper Roine – SITE, Handelshögskolan i Stockholm, Institutet för framtidsstudier

Referensgrupp

- **Finansdepartementet** (Joel Billinger)
- **Finansinspektionen** (Malin Alpen)
- **Statistiska centralbyrån, SCB** (Mikael Mellberg)
- **Polismyndigheten** (Nubia Evertsson)
- **Göteborgs universitet** (Sven-Åke Lindgren)
- **Stockholms universitet** (Roine Vestman)
- **Delegationen mot arbetslivskriminalitet** (Linne Blommé)

Svarta siffror

— en ESO-rapport om den kriminella ekonomins omfattning

Syfte och frågeställning

- Den kriminella ekonomin är ett av Sveriges största samhällsproblem.
- Rapportens övergripande syfte är tredelat:
 - analysera **den kriminella ekonomins omfattning i Sverige**,
 - utveckla en **analytiskt användbar definition** av begreppet kriminell ekonomi,
 - skapa ett **sammanhållet ramverk** som möjliggör:
 - jämförbarhet,
 - uppföljning över tid,
 - mer träffsäkra åtgärder.
- Rapporten adresserar både ***vad*** den kriminella ekonomin är och ***hur stor*** den är.
- Andra möjliga (relaterade) frågor som hur stora är de samhällsekonomiska kostnaderna av kriminalitet ingår inte.

Upplägg

- Vad utgör en ekonomi? (kap 2.1)
- Vad utgör en kriminell ekonomi? (kap 2.2)
- En definition av kriminell ekonomi (kap 2.6)
- Kriminella ekonomin och BNP (kap 2.5)
- Omfattningen av kriminell ekonomi (Kap 3)
- Slutsatser och rekommendationer (Kap 4)
- *Begreppsanvändning i svensk och internationell kontext (kap 2.3–2.4)*

Vad utgör en ekonomi?

- **Samhällsorganisation av *produktion* och *konsumtion* av *varor* och *tjänster*, som utnyttjar *specialisering* och *handel* för att skapa *ekonomiska värden*.**
 - Utgår ifrån *ägenderätt*, *kontrakt* och *frivilliga transaktioner*. Förutsätter upprätthållande av detta genom staten.
 - Lagstiftning definierar också vilka regler kring vilka typer av transaktioner som är lagliga (och under vilka villkor).
 - Förutsätter ett finansiellt system ("pengar") för transaktioner, samt sparande och lån.

Vad utgör en kriminell ekonomi?

- Ekonomiska aktiviteter kan vara kriminella på tre huvudsakliga sätt:
 - Transaktioner baserad på stöld, bedrägerier, hot, etc. Transaktioner som *inte* är frivilliga.
 - Frivilliga, värdeskapande, men *olagliga* transaktioner. Handel med narkotika, vapen, etc.
 - *Lagliga, värdeskapande aktiviteter* men (i olika utsträckning) *olagligt utförda*.
- Till detta kommer en rad ”stödtjänster”, penningtvätt, juridisk och finansiell rådgivning, m.m.

Kriminell ekonomi och BNP

Typ av aktivitet (lagligt/olagligt, utförd enligt regler/felaktigt utförd)		Produktion	Transfereringar
Aktiviteten är laglig och lagligt utförd	Ingår i BNP	Vanlig produktion av varor och tjänster i privat och offentlig sektor	Pensioner, barnbidrag, sjukpenning, arbetslöshetsersättning, etc. (inte betalning för en nyproducerad vara eller tjänst)
Aktiviteten är laglig men felaktigt/olagligt utförd. Individuellt fusk/misstag		Svartarbete (helt eller delvis dolt arbete), momsfusks, uteblivna inbetalningar av skatt och/eller LKP (N1+N6)	Felaktiga utbetalningar av bidrag,
Aktiviteten är laglig men felaktigt/olagligt utförd Organiserat, systematiskt utnyttjande		Organiserad förmedling av svart arbetskraft. Handel eller tjänster som kräver tillstånd och/eller legitimation (N1+N6)	Organiserade, systematiska bidragsbrott,
Aktiviteten är olaglig		Narkotikahandel, prostitution (legal asymmetri i Sverige, endast köp är illegalt), illegal spelverksamhet, illegal vapenhandel (N2)	Bedrägerier, stöld, rån, utpressning
Lagliga, värdeskapande aktiviteter som inte tas upp i BNP	Utanför BNP	Hushållsproduktion, ideellt arbete, etc. (N3+N4+N5)	Frivilliga gåvor, donationer, arv, etc.

Definition av kriminell ekonomi

- Kriminell ekonomi = *ett system av aktiviteter, transaktioner och tjänster där ekonomiska värden skapas, överförs eller döljs genom handlingar som helt eller delvis sker utanför lagliga och reglerade strukturer.*
- Inte enbart "illegala marknader" – även exploatering av legala system.
- Integrerad med den legala ekonomin.

Den kriminella ekonomins omfattning

- Omsättning: ca 352 mdkr kronor per år (2024 års priser).
- Vinster: ca 185 mdkr kronor per år (2024 års priser).
- Motsvarar:
 - 5,5 % av **BNP** i omsättning,
 - 2,9 % av **BNP** i vinster.
- Konservativt estimat – underskattar sannolikt den faktiska omfattningen.
- Samhällsskadliga kostnader är ej inkluderade.

Fyra delar av den kriminella ekonomin

- **Svart ekonomi – 224 mdkr (omsättning) / 96 mdkr (vinst)**
 - Laglig aktivitet, olagligt utförd (t.ex. svartarbete).
- **Illegal ekonomi – 79 mdkr (omsättning) / 41 mdkr (vinst)**
 - Olagliga varor och produktion (narkotika, vapen m.m.).
- **Kriminella transaktioner – 40 mdkr (omsättning) / 39 mdkr (vinst)**
 - Bedrägerier, systemexploatering, vilseledande överföringar.
- **Kriminella tjänster – 9 mdkr (omsättning) / 9 mdkr (vinst)**
 - Penningtvätt, målvakter, falska fakturor m.m.
- **Den största delen sker inom legala marknader.**

Var uppstår vinsterna?

- Det är inte de traditionella brottsmarknaderna som dominerar den kriminella ekonomin.
- De största områdena utgörs av (per år):
 - svartarbete (**189 mdkr** omsättning / **60 mdkr** i vinst),
 - skattefel (**35 mdkr** i omsättning / **35 mdkr** i vinst),
 - förfalskningar av livsmedel och andra varor (**41 mdkr** i omsättning / **21 mdkr** i vinst),
 - bedrägerier med EU-medel (**16 mdkr** i omsättning / **16 mdkr** i vinst),
 - miljöbrott (**5 mdkr** i omsättning / **2 mdkr** i vinst).

Var uppstår vinsterna?

- Traditionella kriminella marknader och kriminella tjänster är fortsatt betydande och utgör viktiga möjliggörande strukturer för den kriminella ekonomin.
- De största områdena utgörs av (per år):
 - bedrägerier mot stat, företag och personer (**24 mdkr** i omsättning / **23 mdkr** i vinst),
 - organiserade egendomsbrott (**14 mdkr** i omsättning / **9 mdkr** i vinst),
 - illegala droger och läkemedel (**10 mdkr** i omsättning / **4 mdkr** i vinst),
 - penningtvätt (**9 mdkr** i omsättning och vinst).

Slutsatser

- Den kriminella ekonomin är omfattande och systemiskt integrerad i den legala ekonomin.
- Den består av ett samspel mellan lagliga och olagliga aktiviteter, inklusive legitima företag, systemexploatering och specialiserade kriminella tjänster.
- Systemexploatering – såsom bidragsbrott, arbetslivskriminalitet och skatteundandragande – utgör den ekonomiskt mest betydelsefulla delen.
- Den kriminella ekonomin drivs av en incitamentsstruktur drivs av låga upptäcktsrisker, svaga kontrollmekanismer samt en infrastruktur för penningtvätt och regelutnyttjande.

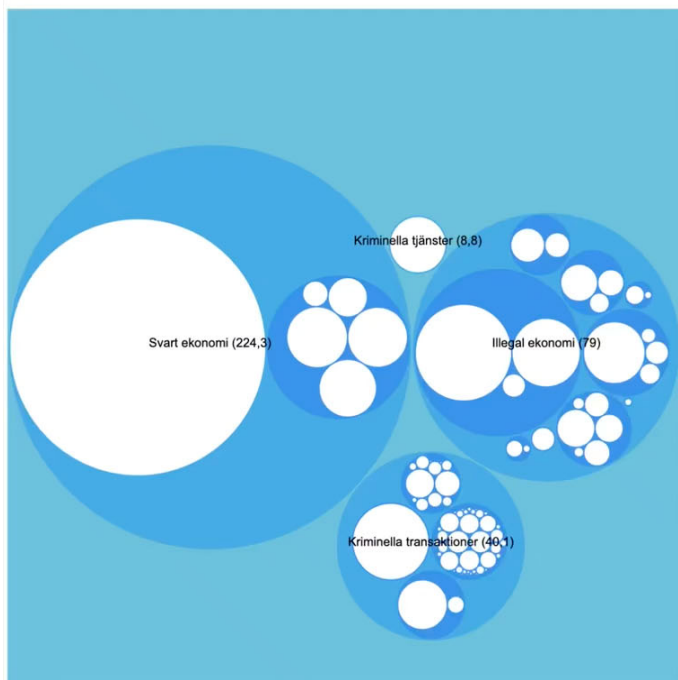
Rekommendationer

- Utforma politiken med utgångspunkt i hur den kriminella ekonomin systematiskt utnyttjar legala strukturer, snarare än att primärt fokusera på enskilda brottskategorier eller gärningspersoner.
- Stärk tillsynen i sårbara branscher (t.ex. bygg, transport, städ, restaurang) med utgångspunkt i identifierade risker och strukturella sårbarheter, snarare än genom generella åtgärder.
- Öka användningen av administrativa och kompletterande åtgärder – såsom näringsförbud, tillståndsindragningar och sanktionsavgifter.
- Stärk förmågan på egenkontroll och regelefterlevnad, inklusive fungerande visselblåsarssystem, särskilt i verksamheter med hög risk för systematisk ekonomisk exploatering.
- Komplettera spårning av finansiella flöden (*follow the money*) med ett strukturellt förepengarna-perspektiv (*go before the money*), som fokuserar på de strukturer och regelverk som möjliggör ekonomisk exploatering.

Återkommande nationella skattningar av den kriminella ekonomin

En karta över den kriminella ekonomins omfattning

352 miljarder kronor per år i omsättning / 185 miljarder kronor per år i vinster

Denna karta illustrerar den kriminella ekonomins omfattning baserat på skattningar för respektive delområde. Cirklarnas storlek är proportionell mot punktestimatet för omsättningen inom varje kategori, vilket även anges inom parentes i figuren.

Samtliga belopp anges i miljarder svenska kronor per år, i fasta priser för 2024.

Kartan uppdateras löpande i takt med att nya skattningar tillkommer. Tips om nya rapporter, data eller skattningar som kan bidra till vidareutveckling av kartan kan skickas till smob@sh.se. Mer fördjupad information om respektive delområde finns i referensrapporten.

Klicka på cirkla för att zooma in och ta del av mer detaljerad information om specifika underkategorier.

Referens: Rostami, A., Mondani, H., Mellberg, J. & Roine, J. (2026). *Svarta siffror – en ESO-rapport om den kriminella ekonomins omfattning*.

Rapport till Expertgruppen för studier offentlig ekonomi 2026:1. Stockholm: ESO.

Senast uppdaterat: januari 2026.

